

**19. Socjologiczna analiza mobilności zawodowej
ukraińskiej młodzieży**

Natalia Warga

Doktor Zakładu Socjologii i Pracy Socjalnej
Uniwersytet Narodowy w Użhorodzie, Ukraina
e-mail: ignatola23@gmail.com
ORCID ID: 0000-0002-6607-2969

Bohdanna Gwozdecka

Doktor Zakładu Prawa, Socjologii i Politologii
Państwowy Pedagogiczny Uniwersytet imienia Iwana Franki w Drohobyczu,
Ukraina
e-mail: bogdankauafm@gmail.com
ORCID ID: 0000-0003-2240-3508

Natalia Nikon

Doktor Zakładu Psychologii i Pracy Socjalnej
Narodowy Politechniczny Uniwersytet w Odessie, Ukraina
e-mail: nikonnataliy@ukr.net
ORCID ID: 0000-0002-0827-0895

Wiktorija Ruhl

Doktor Zakładu Socjologii i Pracy Socjalnej
Uniwersytet Narodowy w Użhorodzie, Ukraina
e-mail: vikarul@gmail.com
ORCID ID: 0000-0002-7961-1933

Beata Szluz

Doktor habilitowany, profesor Uniwersytetu Rzeszowskiego
Zakład Socjologii Rodziny i Problemów Społecznych
Uniwersytet Rzeszowski, Polska
e-mail: bszluz@ur.edu.pl
ORCID ID: 0000-0003-2441-9175

Wprowadzenie

Podstawową wartością dla współczesnego świata jest wolność kapitału i swoboda przemieszczania się ludzi. Obecnie jesteśmy uczestnikami nasilonych ruchów migracyjnych, intensywnych procesów wymiany kapitału ludzkiego, nie tylko na poziomie krajowym, ale i globalnym. Staje się to problematyczne,

ponieważ wraz z pozytywnymi konsekwencjami (redystrybucja pracy pomiędzy różnymi regionami, asymilacja kulturowa), dostrzegane są również negatywne skutki, np. migracja jednostronna – migracja z krajów słabiej rozwiniętych do krajów o wysokim poziomie rozwoju.

Zdaniem L. Sokuriańskiej: «Wśród głównych składowych tego procesu «wymiany» (choć wymiana ta jest na tyle jednostronna, że powinniśmy raczej mówić o «odpływie», «odpływie» kapitału ludzkiego, analogicznie do «drenażu mózgów») można wskazać migracje zarobkowe, wyjazd za granicę na studia, staż itp.» [1, 298]. Warto zwrócić uwagę na młodzież, która jest społecznością najbardziej mobilną i w większości przypadków migrację młodzieży można określić jako «drenaż mózgów».

Społeczeństwo ukraińskie jest aktywnie zaangażowane w procesy migracyjne na dużą skalę. Ukraina uznawana jest za piąty kraj na świecie pod względem liczby osób, które wyemigrowały z niej w różnych latach, przechodzi zatem przez jeden z największych na świecie korytarzy migracyjnych [2]. Coraz więcej Ukraińców wyjeżdżało do Unii Europejskiej (UE) w poszukiwaniu pracy. Jeśli jednak w latach 2014–2016 migranci zarobkowi z zachodnich ziem ukraińskich udawali się do krajów UE, to w latach 2017–2018 liczba migrantów ze wschodnich regionów Ukrainy stała się zauważalna [3, 105].

W porównaniu do 2017 r. w 2018 r. liczba osób, które chciałyby zmienić miejsce zamieszkania i migrować do innego kraju wzrosła z 30 do 35%. Większość osób, które chciałyby zmienić miejsce zamieszkania, to mieszkańcy zachodniej części kraju (41%). W pozostałych częściach kraju odsetek jest niższy i wynosi: na południu – 34%, w centrum – 33%, na wschodzie – 23%. Wśród młodych ludzi (18–35 lat) liczba tych, którzy chcą przenieść się i zamieszkać na stałe za granicą wynosi 54% (tylko 19% starszego pokolenia). Wśród wyrażających chęć emigracji dominują osoby z wyższym wykształceniem i zamożniejsze. Najczęstszym, wśród powodów motywujących respondentów do myślenia o emigracji, była nadzieja na zapewnienie lepszych warunków życia (64%). Chęć zapewnienia lepszej przyszłości dzieciom, jako powód do przeprowadzki do innego kraju, wskazało 34%, brak godnej pracy na Ukrainie – 23%, chęć uzyskania dobrej edukacji – 12%. Uzyskanie odpowiednich warunków życia, jako powód ewentualnej emigracji, było często wymieniane we wschodniej części kraju, chęć zapewnienia przyszłości dzieciom – na południu, brak godnej pracy – na zachodzie. Młodzi ludzie, częściej niż inni, wymieniają wśród przyczyn chęci emigracji: brak pracy i możliwości samorealizacji, natomiast najstarsi – poczucie zagrożenia i niską jakość medycyny [4].

Zdaniem ekspertów osobliwość polega na tym, że międzynarodowe wyjazdy zagraniczne stały się "młodsze", a młodzi ludzie z wyższym wykształceniem i znajomością języka obcego są bardziej skłonni do wyjeżdżania w poszukiwaniu pracy. Niedawne badanie przeprowadzone przez „Research&BrandingGroup” wykazało, że sentyment emigracyjny jest najsilniejszy wśród młodych ludzi: 55%

Ukraińców w wieku poniżej 30 lat jest gotowych wyjechać z kraju, a 47% wśród trzydziestolatków jest gotowych do emigrowania z kraju [5].

Przegląd literatury

Podstawą teoretyczną i metodologiczną przeprowadzonych badań zespołowych były przede wszystkim prace: T. Schultza, G. Beckera, F. Makhlupa, J. Kendrika, D. Begga, L. Turou i innych. Mobilność jest bowiem badana przez przedstawicieli wielu nauk społecznych, przede wszystkim ekonomistów i socjologów, ze względu na jej duże znaczenie społeczno-ekonomiczne. W badaniach nad mobilnością można zidentyfikować także prace: I. Petrowej, N. Kowalisko, S. Roszczina. Różne aspekty ukraińskiej migracji zarobkowej (mobilność terytorialna) poruszane są w pracach krajowych naukowców, takich jak: O. Malinowska, I. Prybytkowa, O. Pozniak, S. Pyrożkow, T. Petrowa, M. Romaniuk, O. Chomra i inni. Celem przeprowadzonego badania jest analiza postaw mobilności zawodowej młodzieży ukraińskiej, na przykładzie badania ankietowego studentów.

Mobilność jako zasób kapitału ludzkiego na poziomie osobistym charakteryzuje się zdolnością jednostki do poprawy i szybkiego przystosowania się do nowych warunków życia, umiejętnością celowej zmiany statusu społecznego, przynależności zawodowej, zatrudnienia, rodzaju pracy, miejsca pracy, miejsca zamieszkania innych osób. Zgodnie z teorią kapitału ludzkiego mobilność pracowników przejawia się w następujących głównych formach: po pierwsze, jako zdolność jednostki do celowych zmian jakościowych w jej życiu, po drugie jako ruch (międzyzawodowy, interkwalifikacja, z jednego przedsiębiorstwa do drugiego, międzysektorowy, w ramach terytorium kraju zamieszkania i za granicą) [6]. Na tej podstawie zidentyfikowano i scharakteryzowano następujące rodzaje mobilności, które w ogólnym sensie są cennymi cechami człowieka, determinującymi rozwój i efektywność indywidualnego kapitału ludzkiego:

- zawodowa (umiejętność uczenia się nowych zawodów i opanowania wewnętrznej specyfiki działalności);
- edukacyjna (umiejętność uczenia się nowej, przywracania i ulepszania istniejącej wiedzy);
- informatywna (umiejętność świadomego śledzenia przepływu informacji);
- intelektualna (umiejętność analizowania, oceniania i produktywnego wykorzystywania rosnących przepływów informacji, wykorzystywania swojej wiedzy i doświadczenia do rozwiązywania problemów produkcyjnych i społecznych, tworzenia nowych pomysłów);
- kwalifikacyjna (umiejętność jakościowego rozwoju zawodowego);
- mobilność pracy (zdolność do zmiany pracy na inną);
- komunikatywna (umiejętność nawiązywania kontaktu z różnymi ludźmi w różnych sytuacjach życiowych);
- adaptacyjna (zdolność do szybkiego i ekologicznego przyjmowania nowych warunków życia);

- adaptacyjna (zdolność do produktywnej pracy i życia w warunkach, które nie są postrzegane przez osobę, jako dość komfortowe);
- sytuacyjna (umiejętność adekwatnego, obiektywnego reagowania na zmiany w otoczeniu, podejmowania szybkich decyzji, spełniających wymogi nowej rzeczywistości);
- społeczna (umiejętność akceptacji innego statusu społecznego: stan cywilny, rola w zespole lub społeczeństwie itp.);
- terytorialna (geograficzna) (zdolność do zmiany warunków środowiska, związanych z przeprowadzką do innego obszaru) [7].

W nowoczesnych warunkach mobilność jest ważnym atutem, ponieważ wpływa na tworzenie, akumulację i wykorzystanie zasobów kapitału ludzkiego. Generalnie w dzisiejszych dynamicznych warunkach życia społecznego, kluczem do sukcesu człowieka jest poziom mobilności. W ramach przeprowadzonych badań zidentyfikowano i scharakteryzowano czynniki wewnętrzne i zewnętrzne wpływające na aktywizację mobilności młodzieży. Zwrócono uwagę na fakt, że mobilność jest niezbędnym warunkiem wstępnym kształtowania gotowości jednostki do migracji zarobkowej.

Wśród głównych przyczyn migracji młodzieży należy wymienić: ekonomiczne, finansowe, społeczno-kulturowe itd. I tak, 72% respondentów stwierdziło, że nie widzi na Ukrainie dobrej przyszłości dla siebie i swoich rodzin, 44% jako główny powód wskazało niskie wynagrodzenie na Ukrainie, 41% – brak możliwości pełnego zrealizowania się jako profesjonalista, 34% – wymieniło niestabilną sytuację polityczną, 33% stwierdziło, że za granicą można "normalnie zarobić", nawet mając mniej prestiżową pracę [8]. Badani znacznie rzadziej wskazywali na przyczyny polityczne i narodowe.

Warto zwrócić uwagę na taki czynnik, jak znajomość języka obcego. O ile przed nieznaną znajomością języka obcego, ograniczone informacje stanowiły istotną barierę przy wyjeździe młodych ludzi za granicę, to obecnie wszystko się zmieniło. Młodzi ludzie biegle władają językami obcymi i korzystają z Internetu, aby uzyskać potrzebne im informacje. Należy zaakcentować, że wiele krajów dotkniętych kryzysami demograficznymi, jest zainteresowanych zatrzymaniem utalentowanych i obiecujących młodych ludzi na swoim terytorium.

Znacznemu wzrostowi liczby pracowników migrujących w ostatnich latach sprzyjało rozszerzenie UE kosztem krajów Europy Środkowo-Wschodniej, otwarcie granic między nimi, ruch bezwizowy między Ukrainą a Unią Europejską – status umożliwiający obywatelom Ukrainy przekraczanie granic. Ponadto gwałtowny spadek wskaźnika urodzeń i starzenie się ludności w krajach UE na tle rosnącej produkcji, również stymuluje migrację młodzieży. Należy zauważyć, że z socjologicznego punktu widzenia sentyment emigracyjny należy rozpatrywać jako połączenie chęci wyjazdu ze stopniem gotowości do jej realizacji. W niniejszym opracowaniu poddano analizie postawy emigracyjne młodzieży ukraińskiej w kontekście ewentualnej emigracji.

Wyniki

Od stycznia do maja 2019 r. prowadzono badanie socjologiczne studentów II roku z wykorzystaniem ankiety, która objęła uczelnie w Drohobyczu, Odessie i Użgorodzie, miasta te reprezentowały zachodnią granicę Ukrainy (Zakarpacie i Lwów) oraz południe (Odessa). Badanie zostało przeprowadzone w ramach międzynarodowego badania „Wypadanie z uczelni”. Do analizy nastrojów emigracyjnych młodzieży ukraińskiej wybrano 319 respondentów (dobór celowy).

Studenci posiadają doświadczenie związane z pobytem za granicą np. zdobyte w ramach programu wymiany studentów. Odpowiadając na pytanie: „Czy uczestniczyłeś w programie wymiany studentów?”, ankietowani wskazali na brak takiego doświadczenia – 92,3% studentów odpowiedziało „nie”, a tylko 7,7% ankietowanych wskazało, że ma takie doświadczenie. W odniesieniu do miast zauważono, że studenci uczestniczący w wymianie są najbardziej obecni wśród badanych z Użhorodu 15,5% i Odessy 8,0% respondentów (por. tabela 38).

Tabela 38

Rozpowszechnianie odpowiedzi na pytanie «Czy uczestniczyłeś w programie wymiany studentów?», (%)

Odpowiedź	Użhorod	Drohobycz	Odessa
TAK	15,5	1,0	8,0
NIE	84,5	99,0	92,0

Źródło: opracowanie własne

Próbowano dowiedzieć się, co stanowi przeszkodę w studiowaniu za granicą dla ukraińskich studentów. Przecież, jak wynika z badania, zagranicznej mobilności edukacyjnej nie ma wśród studentów z badanych miast. Wśród czynników, które są głównymi przeszkodami, wymieniono: „Niezadowalający poziom znajomości języka obcego” – 29,3%, „Obawa przed nieznaną sytuacją” – 24,6%, „Przebywanie z dala od bliskich” – 22,4% respondentów. Innym ważnym czynnikiem, który ma wpływ, są „dodatkowe obciążenia finansowe” – raczej „tak” – 44,0% i zdecydowanie „tak” – 21,5% (zob. Tabela 39). Tym samym czynniki te tworzą istotną barierę dla mobilności edukacyjnej studentów w tych miastach.

Tabela 39

Odpowiedzi studentów na pytanie «Co według Ciebie utrudnia studiowanie w wolnych strefach ekonomicznych za granicą?», (%)

Odpowiedź	Zdecydowanie «nie»	Raczej «nie»	Raczej «tak»	Zdecydowanie «tak»	Nie wiem
Niezadowalający poziom znajomości języka obcego	14,8	14,1	41,0	29,3	0,7
Brak informacji z własnej wolnej strefy ekonomicznej	18,5	29,5	29,8	17,2	5,0
Oddalenie od swoich bliskich	22,1	19,2	33,4	22,4	2,9
Dodatkowe obciążenia finansowe	11,4	20,8	44,0	21,5	2,3
Strach przed nieznaną sytuacją	17,8	15,8	40,1	24,6	1,7
Brak motywacji	24,8	23,8	33,3	15,5	2,6
Studiowanie za granicą nie jest	39,5	30,4	15,2	10,8	4,1

Monograph

prywatne w domu					
Studia za granicą są trudne do zintegrowania z rodzimym programem ekonomicznym	19,5	34,6	26,2	11,4	8,4
Problem uznawania kursów międzynarodowych w ich wolnych strefach ekonomicznych	22,1	39,1	25,4	6,4	7,0
Trudności administracyjne (wiza itp.)	33,9	32,9	21,1	10,1	2,0
Niezadawalający poziom wiedzy	27,5	29,5	29,2	9,2	4,7
Nieoptymalny dostęp do programów mobilności studentów	23,3	33,3	25,3	10,4	7,6

Źródło: opracowanie własne

Spoglądając z perspektywy kategorii badanych miast można zauważyć, że dla studentów w Drohobyczu (35,9%) i Użgorodzie (22,5%) główną przeszkodą jest «Nieadawalający poziom znajomości języka obcego», a dla studentów w Odessie «Dodatkowe obciążenia finansowe» oraz «Strach przed nieznaną sytuacją» (32,0%). Jednak dla studentów z Drohobycza (45,3%) i Użhorodu (37,3%) istotnym czynnikiem jest również taka przeszkoda jak «Dodatkowe obciążenia finansowe». «Strach przed nieznaną sytuacją» przeszkadza badanym w Odessie (42,0%) i Użgorodzie (39,2%). Co ciekawe, studentom brakuje motywacji – stwierdzili tak badani studenci Użhorodu (zdecydowanie «tak» – 20,6%) i studenci z Drohobycza (raczej «tak» – 39,3%) (por. Tabela 40).

Tabela 40

Odpowiedzi studentów na pytanie „Co według Ciebie komplikuje studiowanie w wolnych strefach ekonomicznych za granicą?”, (%)

Odpowiedź	Użhorod					Drohobycz					Odessa				
	Zdecydowanie «nie»	Raczej «nie»	Raczej «tak»	Zdecydowanie «tak»	Nie wiem	Zdecydowanie «nie»	Raczej «nie»	Raczej «tak»	Zdecydowanie «tak»	Nie wiem	Zdecydowanie «nie»	Raczej «nie»	Raczej «tak»	Zdecydowanie «tak»	Nie wiem
Niezadawalający poziom znajomości języka obcego	10,8	22,5	38,2	22,5	0,0	5,1	14,5	42,7	35,9	1,7	28,0	12,0	36,0	24,0	0,0
Brak informacji z twojej własnej uczelni	15,7	27,5	33,3	13,7	0,0	12,0	33,3	25,6	13,7	12,8	26,0	26,0	26,0	22,0	0,0
Oddalenie od swoich bliskich	12,7	30,4	34,3	22,5	0,0	28,2	16,2	34,2	13,7	7,7	22,0	20,0	28,0	30,0	0,0
Dodatkowe obciążenia finansowe	8,8	34,3	37,3	19,6	0,0	11,1	25,6	45,3	10,3	6,0	12,0	16,0	40,0	32,0	0,0
Strach przed nieznaną sytuacją	12,7	27,5	39,2	15,7	0,0	20,5	19,7	31,6	21,4	4,3	16,0	10,0	42,0	32,0	0,0
Brak motywacji	17,6	22,5	26,5	20,6	0,0	23,1	14,5	39,3	12,0	6,8	30,0	30,0	28,0	12,0	0,0
Studiowanie za granicą nie jest przydatne w domu	27,5	27,5	12,7	9,8	0,0	43,6	24,8	13,7	3,4	10,3	38,0	28,0	16,0	18,0	0,0
Studia za granicą są trudne do zintegrowania z programem nauczania w kraju	15,7	30,4	27,5	17,6	0,0	18,8	27,4	25,6	3,4	21,4	20,0	48,0	20,0	12,0	0,0
Problem uznawania kursów międzynarodowych na uczelni	19,6	34,3	28,4	9,8	0,0	22,2	38,5	14,5	2,6	17,9	20,0	44,0	30,0	6,0	0,0

Monograph

Trudności administracyjne (wiza itp.)	24,5	27,5	11,8	15,7	0,0	25,6	33,3	25,6	6,8	5,1	46,0	28,0	20,0	6,0	0,0
Niezadawalający poziom wiedzy	11,8	22,5	25,5	9,8	0,0	23,1	20,5	29,1	11,1	12,0	42,0	28,0	26,0	4,0	0,0
Nieoptymalny dostęp do programów mobilności studentów	17,6	27,5	20,6	8,8	0,0	16,2	23,9	27,4	9,4	18,8	30,0	40,0	20,0	10,0	0,0
	102 studenci - 100%					117 studentów - 100%					100 studentów - 100%				

Źródło: opracowanie własne

Można więc stwierdzić, że głównymi przeszkodami w studiowaniu za granicą dla studentów badanych miast jest niedostateczna znajomość języka obcego, obawa przed nieznaną sytuacją. Kolejną, zdaniem studentów, istotną przeszkodą są „dodatkowe obciążenia finansowe” i brak motywacji.

Według wyników badania blisko 71,7% respondentów nie planuje pracy za granicą, ale takie zamiary ma jedna trzecia badanych studentów – 28,3%, w większości studenci studiujący w Użgorodzie (34,7%) i Drohobyczu (32,1%) (Tabela 41). Takie praktyki są powszechne w tych regionach, ponieważ wielu studentów wyjeżdża na wakacje za granicę do pracy sezonowej, aby poprawić swoją sytuację finansową.

Tabela 41

Odpowiedzi studentów według miast na pytanie «Czy podczas studiów w wolnej strefie ekonomicznej planujesz pracować za granicą?», (%)

Stanowisko	Użhorod	Drohobycz	Odessa
TAK	34,7	32,1	18,0
NIE	65,3	67,9	82,0

Źródło: opracowanie własne

Niestety migracja zarobkowa młodzieży ukraińskiej charakteryzuje się nieodwracalnością. Zwłaszcza, że znalezienie pracy w kraju i uzyskanie zarobków, które otrzymali w Europie Zachodniej jest prawie niemożliwe. Problem migracji zarobkowej młodych ludzi na Ukrainie zajmuje ważne miejsce, ponieważ oprócz procesów migracyjnych występuje w tym kraju niż demograficzny. Należy zaakcentować, że migracja młodzieży może być zjawiskiem zarówno pozytywnym, jak i negatywnym. Dobrze jest, gdy młodzi ludzie wracają z zagranicy z dobrym europejskim wykształceniem, doświadczeniem życiowym i zawodowym. Negatywne jest to, że młodzi ludzie nie chcą i nie wracają z zagranicy, kraj traci zatem wykształconą, mobilną i aktywną ludność. Wyniki badania wykazały, że ponad połowa badanych chciałaby pracować za granicą, a odsetek osób gotowych do podjęcia pracy poza specjalnością jest niezwykle wysoki (31,0%) (por. Tabela 42).

Tabela 42

Odpowiedzi studentów na pytanie „Czy planujesz w przyszłości pracować za granicą?”, (%)

Chęć podjęcia pracy za granicą	%
Tak, z zawodu	27,8
Tak, ale nie z zawodu	31,0
Nie	36,2

Źródło: opracowanie własne

Miasto Użhorod wyróżnia się najbardziej ukierunkowanymi na migrację nastrojami wśród studentów. Ponad 70% z nich chce pracować za granicą, 31,6% z nich chce pracować zawodowo, a 42,1% respondentów jest gotowych do pracy nawet poza swoim zawodem. Wśród studentów Drohobycza jest też wielu chętnych do pracy za granicą, zgodnie z zawodem 29,3%, niezgodnie z zawodem 37,9%. Odsetek studentów z Odessy jest nieco niższy, odpowiednio, 22,4% i 24,5% (patrz Tabela 43).

Tabela 43

Odpowiedzi studentów na pytanie „Czy planujesz w przyszłości pracować za granicą?”, (%)

Chęć podjęcia pracy za granicą	Miasto		
	Użhorod	Drohobycz	Odessa
Tak, zgodnie z zawodem	31,6	29,3	22,4
Tak, ale niezgodnie z zawodem	42,1	37,9	24,5
Nie	26,3	32,8	53,0

Źródło: opracowanie własne

Starano się poznać stopień przejawiania się postaw emigracyjnych młodzieży. W tym celu narzędzia socjologiczne zawierały pytanie: «Czy po studiach planujesz pracować za granicą?». Skala odpowiedzi obejmowała kafeterię: «tak, chcę się przeprowadzić», co w naszej ocenie świadczy o pełnej gotowości wyjazdu za granicę i pozostania tam; «Tak, długo, ale nie chcę tam mieszkać» – wskazuje na chęć wyjazdu na dłuższy czas, ale z możliwością powrotu do domu; «Tak, na krótki czas» – wykazuje silne przywiązanie do miejsca zamieszkania i niechęć do jego opuszczania; «Nie wiem» – poświadcza niepewność; «Zdecydowanie nie chcę» wskazuje na całkowitą niechęć do opuszczenia kraju.

Wyniki badania pokazują, że 23,1% badanych studentów jest gotowych wyjechać za granicę i zostać tam na zawsze. 12,2% młodych ludzi wyraziło chęć wyjazdu na dłuższy czas, ale z możliwością powrotu do domu. 14,1% respondentów jest gotowych na krótki czas opuścić swoją ojczyznę, 39,4% młodych ludzi nie potrafiło się zdecydować na odpowiedź. Odsetek osób, które w żadnym wypadku nie chcą i nie są gotowe do opuszczenia obecnego miejsca zamieszkania, wyniósł 11,2% (zob. Tabela 44).

Tabela 44

Odpowiedzi studentów na pytanie «Czy po ukończeniu studiów planujesz pracować za granicą?», (%)

Chęć podjęcia pracy za granicą	%
Tak, chcę się przeprowadzić	23,1
Tak, na długi czas, ale nie chcę tam mieszkać na stałe	12,2
Tak, na krótki czas	14,1
Nie wiem	39,4
Zdecydowanie nie chcę	11,2

Zródło: opracowanie własne

Okolo połowa młodych ludzi ma nastrój ukierunkowany na emigrację, chce wyjechać za granicę, a połowa jest gotowa tam zostać. Ci, którzy zdecydowanie nie chcą nigdzie jechać, stanowią zaledwie jedną dziesiątą badanych. Znaczny odsetek młodych ludzi jeszcze się nie zdecydował.

W zależności od regionu zamieszkania istnieją pewne różnice w postawach emigracyjnych młodzieży przygranicznej. Młodzież Użhorodu (36,8%) ma najwyższy poziom nastrojów emigracyjnych, skłonności do wyjazdu za granicę i pozostania tam, a także największą liczbę młodych ludzi (21,1%) w porównaniu z innymi badanymi miastami, które chcą wyjechać na dłuższy czas. Należy zwrócić uwagę, że jedną z przyczyn wysokiego poziomu migracji mieszkańców zachodniej Ukrainy jest obecność granicy z UE, czyli bliskość krajów europejskich. Mały ruch graniczny działa na obszarach przygranicznych między Ukrainą, Polską, Słowacją i Węgrami.

Ten specjalny system przekraczania granicy daje ich mieszkańcom prawo do wielokrotnych bezwizowych wizyt w strefie przygranicznej sąsiedniego państwa (30 km od granicy z Polską, 30–50 km – ze Słowacją, 50–65 km – z Węgrami). Większość mieszkańców terenów przygranicznych posiada zezwolenia na przekraczanie granicy w ramach małego ruchu granicznego, natomiast w Drohobyczu jest najwięcej respondentów, którzy chcą opuścić kraj na krótki czas (18,8%). Co ciekawe, w Użhorodzie większość młodych ludzi (27,4%) nigdzie się nie wybiera. Ponad połowa młodzieży z Drohobycza (55,5%) i Odessy (56,0%) wybrała odpowiedź „nie wiem”, co wskazuje na niepewność lub na to, że jeszcze nie przemyślała tej kwestii (por. Tabela 45).

Tabela 45

Odpowiedzi studentów na pytanie „Czy po ukończeniu studiów planujesz pracować za granicą?” pod względem badanych obszarów, (%)

Chęć podjęcia pracy za granicą	Region, %		
	Zakarpacie	Obwód Lwowski	Region Odessy
Tak, chcę się przeprowadzić	36,8	12,8	22,0
Tak, na długi czas, ale nie chcę tam mieszkać na stałe	21,1	10,3	6,0
Tak, na krótki czas	12,6	18,8	10,0
Nie wiem	2,1	55,5	56,0
Zdecydowanie nie chcę	27,4	2,6	6,0

Zródło: opracowanie własne

Ponad połowa młodych ludzi ma w pewnym stopniu słabe przywiązanie do miejsca zamieszkania, stąd też młodzi ludzie przejawiają pewne sentymenty emigracyjne, a około 50% jest gotowych je realizować. Znaczący odsetek (39,4%) respondentów jeszcze się nie zdecydował. Tylko jedna dziesiąta nie zamierza opuszczać ojczyzny. Spośród badanych miast najbardziej kontrastowy jest Użhorod, z największą liczbą młodych ludzi chcących wyjechać z kraju (60%), a także największym odsetkiem osób (27,4%) wśród miast, z których badani wyraźnie nie chcą się nigdzie przeprowadzać. W Drohobyczu większość osób jest chętnych do wyjazdu na krótki czas 18,8% i tylko 2,6% tych, którzy w najbliższym czasie nigdzie się nie wybierają. Duży sentyment emigracyjny jest widoczny wśród młodzieży Odessy – 22,0% młodych ludzi jest gotowych do wyjazdu na zawsze.

Wniosek

Nastroje emigracyjne młodzieży ukraińskiej wynikają przede wszystkim z braku sprzyjających warunków do wykorzystania zdobytej wiedzy zawodowej oraz braku wysokiego standardu życia. Wyzwaniem dla młodych ludzi są dotkliwe problemy społeczno-gospodarcze, które obecnie istnieją w kraju.

Ujawnienie złożonego, wieloaspektowego charakteru mobilności, która przejawia się w gotowości jednostki do jakościowych zmian w życiu, dowodzi, że mobilność jako zasób kapitału ludzkiego na poziomie osobistym charakteryzuje się zdolnością jednostki do poprawy i szybkiego przystosowania się do nowych warunków życia (status społeczny, przynależność zawodowa, dziedzina zatrudnienia, rodzaj zatrudnienia, miejsce pracy, terytorium zamieszkania innych osób). Sytuacja ta wymaga dokładnej analizy naukowców i odpowiednich działań ze strony władzy ustawodawczej i wykonawczej. Młodych ludzi należy zatem zatrzymać w kraju, zapewniając im możliwości rozwoju.

BIBLOGRAFIA:

1. Sokuryanska L., Deineko O. (2012). Emigracyjne nastroje studentów postsowieckich megamiast: doświadczenie porównawczej inteligencji socjologicznej. *Polityka młodzieżowa: problemy i perspektywy: zbiór prac naukowych*; Nauka. wyd. S. Shchudlo. Drohobich: RVV DDP, S. 298–302.
2. *Migration and Remittances Factbook 2011* / by Dilip Ratha - 2nd Edition. 265 p.
3. Nikolaets K. (2018). Migracja zarobkowa do Unii Europejskiej: czynniki i konsekwencje. URL: [http://zt.knteu.kiev.ua/files/2018/05\(100\)/09.pdf](http://zt.knteu.kiev.ua/files/2018/05(100)/09.pdf)
4. Dynamika nastrojów migracyjnych Ukraińców. URL: http://ratinggroup.ua/research/ukraine/dinamika_migracionnyh_nastroeniy_ukraincev.html.

5. Obiecujący Ukraińcy coraz częściej wyjeżdżają za granicę: statystyki (2017). URL: <http://svitua.com.ua/news/201701/2236-perspektyvni-ukrayinci-dedali-chastishe-vyyizhdzhayut>.
6. Bilyk OM (2005). Mobilność siły roboczej w systemie zasobów kapitału ludzkiego. Tworzenie gospodarki rynkowej: Coll. Nauka. myć się. K .: KNEU, tom 1. S.44–51
7. Bilyk OM (2005). Kształtowanie się mobilności i mobilności migracyjnej nośników kapitału ludzkiego. Biuletyn Chmielnickiego Uniwersytetu Narodowego nr 3 (66). T. 1. S. 246–250
8. Brenzovich KS Analiza przepływów migracyjnych młodzieży na Ukrainie. Biuletyn naukowy Użhorod National University <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/bitstream/lib/21055/1/8.pdf>